

Geliş Tarihi / Received Date
08.12.2022Kabul Tarihi / Accepted Date
29.05.2023**Peyami Safa'nın Süngülerin Gölgesinde Romanı Üzerine Bir İnceleme***A Review Of Peyami Safa's Novel Süngülerin Gölgesinde (In The Shadow Of Bayonets)***Gülsüm TARAKÇI¹****Öz**

Peyami Safa'nın ilk dönem romanlarından olan *Süngülerin Gölgesinde*, 1340 (1924) yılında Resimli Gazete'de tefrika edilir ve 1342'de (1926) de kitap olarak yayımlanır. Günümüzde Latin harflerine aktarılmamış olan roman, bir zabitanın öldü sandığı tabur kumandanının eşiyle yaşadığı yasak aşk üzerine kurgulanır. Tabur kumandanı vatan aşkıyla dolu bir askerdir ve onun hayatta olması bu aşkın önündeki en büyük engeldir. Milli Mücadele dönemidir ve genç zabıt, aşkı ile vicdanı ve vatanı sorumluluğu arasında yaşadığı çatışmayla ayrılık kararı alarak cepheye gider. Öte taraftan cephe gerisinde uzun yıllar savaşlar dolayısıyla eşinden ayrı kalan bir kadın ve babasını bile hatırlamayan bir çocuk vardır. Bu kadın ve çocuk, yılların verdiği yalnızlıkla aile saadetine özlem duymaktadır. Cephe ve cephe gerisindeki hayatın anlatıldığı romanda vatan aşkının büyüklüğü ile aile saadetine duyulan özlem vurgulanır. Bir milletin kurtuluş hikâyesi ile bir aşk hikâyesinin geleceği, süngülerin gölgesinde verilen mücadelenin akıbetine bağlıdır. Neticede Sakarya Muharebesi'yle vatan toprağı Yunandan temizlenir, vatan aşkıyla kahramanca savaşan kumandanın şehit olmasıyla da aşk hikâyesi evlilikle sonuçlanır. Bu çalışmada Peyami Safa'nın ilk dönem romanlarından olan *Süngülerin Gölgesinde* romanı üzerine bir inceleme yapılacaktır. Romanın önce yapısal unsurları belirlenecek ardından izleksel kurgusu üzerinde durulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Süngülerin Gölgesinde, Yapısal Unsurlar, İzleksel Kurgu, Vatan Aşkı, Aile Saadetine Duyulan Özlem.

Abstract

One of Peyami Safa's first period novels, Süngülerin Gölgesinde (In the Shadow of the Bayonets) was serialized in the Resimli Gazete in 1340 (1924) and published as a book in 1342 (1926). The novel, which has not been translated into Latin letters today, is based on the forbidden love of a soldier between the wife of the battalion commander. The soldier thinks the battalion commander was dead. The battalion commander is a soldier full of love for his country, and his survival is the biggest obstacle in front of this love. It is the period of National Struggle and the young officer experiences a conflict between his love and his conscience and responsibility for the country, and at the end of this conflict, he decides to separate and goes to the front. On the other hand, behind

¹ Dr.Öğr.Üyesi, Amasya Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Amasya/TÜRKİYE, tggulsum@hotmail.com, ORCID ID: 0000-0002-1150-981X.

the lines, there is a woman who has been separated from her husband due to wars for many years and a child who does not even remember her father. Left alone for years, this woman and child yearn for family happiness. In the novel, where life at the front and behind the front is described, the greatness of love of country and the longing for family happiness are emphasized. The future of a nation's story of liberation and a love story depends on the fate of the struggle in the shadow of the bayonets. As a result, after the Battle of Sakarya, the homeland was cleared of Greeks, and the love story ended in marriage with the martyrdom of the commander who fought heroically with the love of the country. In this study, Peyami Safa's novel *Süngülerin Gölgesinde* (In the Shadow of the Bayonets), one of the first period novels, will be examined. First, the structural elements of the novel will be determined, and then the thematic fiction will be emphasized.

Keywords: *Süngülerin Gölgesinde* (In The Shadow of Bayonets), Structural Elements, Thematic Fiction, Love of Country, Longing For Family Happiness.

Giriş

Cumhuriyet Döneminin önde gelen yazarlarından olan Peyami Safa, yazı hayatına 1914'te hikâye denemeleriyle başlar. 1918'de *Yirminci Asır* gazetesinde *Asrın Hikâyeleri* başlığı altında kaleme aldığı hikâyeler, onun ilk ciddi denemeleri olur. O, "dil ve üslup özgünlüğünü bu hikâyelerinde yakalar; gelecekte kaleme alacağı romanlarının sosyal şemasını, tipoloji haritasını, yine bu hikâyelerinde verir." (Tekin, 1999: 18) Hikâyelerinin halk tarafından sevilmesi ve dönemin kimi yazarları tarafından teşvik görmesi, ona ilk roman denemesini kaleme aldırır. İlk romanı, geçim kaygısıyla yazdığını söylediği ve okur tarafından büyük ilgi gören *Sözde Kızlar* (1924) romanıdır. Bu romanı *Mahşer* (1924), *Cânân* (1925) ve *Süngülerin Gölgesinde* (1924) romanları takip eder. Bu romanlar hikâyeden romana geçen Peyami Safa için hazırlık dönemi eserleridir. *Sözde Kızlar*, *Mahşer* ve *Cânân* romanlarının çocukluk dönemi eserleri olarak değerlendiren Peyami Safa'nın kendi üslubunu bulduğu romanları ise insan ruhunu yansıtmaya çalıştığı *Şimşek* (1928) ve *Bir Akşamdı* (1928) romanlarıdır. Bunlardan sonra otobiyografik nitelikte ve insan ruhunu çözümleyen romanlar kaleme alır. Bunlardan ilki *Dokuzuncu Hariciye Koşuşu*'dur (1930). Ardından yine otobiyografik nitelik taşıyan ve bir anı defterinden kurguya taşınan *Fatih-Harbiye* (1931) ile *Bir Tereddüdün Romanı* (1933) gelir. 1939'da *Cumhuriyet*'te tefrika olarak yayınladığı *Biz İnsanlar*'ın ardından romana bir süre ara veren Peyami Safa'nın olgunluk dönemi eserleri ise *Matmazel Noralya'nın Koltuğu* (1949) ile *Yalnızız* (1951) romanlarıdır.

"Cumhuriyet sonrası meydana gelen köklü değişimleri tam içine sindirememiş ya da özümseyememiş, yerleşmiş inançları ile yeni değerler arasında bocalayan Türk insanının geçirdiği sarsıntıyı ve bu sarsıntı ile birlikte ortaya çıkan çatışmaları" (Gündüz, 2004: 382) konu olarak işleyen Peyami Safa, "insan ruhundaki mevsimleri, insan hayatındaki şahsiyet krizlerini ve derunî faciaları" (Tekin, 1999: 46) romanlarında yansıtmaya çalışır.

Bu çalışmada Peyami Safa'nın ilk dönem romanlarından olan *Süngülerin Gölgesinde* romanı² üzerine bir inceleme yapılacaktır. Romanın önce yapısal unsurları belirlenecek ardından izleksel kurgusu üzerinde durulacaktır.

² *Süngülerin Gölgesinde* adlı eseri Ömer Lekesiz (1997: 189) *Yeni Türk Edebiyatında Öykü* adlı çalışmasında hikâye olarak değerlendirirken Mehmet Tekin (1999: 20) eseri Peyami Safa'nın ilk roman denemeleri arasında sayar. Orhan Söylemez'in (1986: 10-19) hazırladığı *Peyami Safa'nın Romanlarında Milli Mücadele* adlı yüksek lisans tezinde eser, Peyami Safa'nın Milli

Süngülerin Gölgesinde Romanında Yapı

Yapısal Unsurlar

Eserin Kimliği

Süngülerin Gölgesinde, 1340 (1924) yılında *Resimli Gazete*'de dokuz bölüm olarak tefrika edilir. İlk tefrikanın yayın tarihi 5 Nisan 1340 (1924) (Ek 1.), son tefrikanın yayın tarihi ise 31 Mayıs 1340 (1924)'tır (Ek 2.). *Resimli Gazete*'de 'Büyük Hikâye' ve 'Millî Roman' başlıkları altında tefrika edilen eser, Orhaniye Matbaası tarafından 1342 (1926) yılında da kitap olarak yayımlanır (Ek 3.). 63 sayfalık eser, günümüzde Latin harflerine henüz aktarılıp yayımlanmamıştır.

Süngülerin Gölgesinde'de Milli Mücadele yıllarında bir zabitin, öldü sandığı tabur kumandanının eşiyle yaşadığı yasak aşk ile vatanî vazifesi arasında yaşadığı çatışma konu edinilmektedir. Bu aşk, tabur kumandanının Sakarya Muharebesi'nde şehit düşmesi sonrası evlilikle meşru bir şekilde sonuçlanabilir ancak.

İsimden İçeriğe

Millî Mücadele, süngülerin gölgesinde verilen bir ölüm kalım savaşıdır. Vatanın geleceği bu mücadelenin kazanılmasına bağlıdır. Öte yandan süngülerin gölgesinde yaşanan aşk hikâyesi de, Şevket ile Behice'nin aşkı, bu mücadelenin akbetine bağlıdır. Vatanın kurtuluşu ile Şevket ve Behice'nin kavuşabilmeleri adına hükmü verecek olan süngülerdir. Bu durum romanda Sakarya Muharebesi'nde yaşanan çatışmada anlatıcı tarafından okura şöyle sezdirilir:

İhsan Bey'in orada sağ kalmayacağını, başının etrafında yıldırım gibi çalışan süngülerin arasında hemen yere düşeceğini anlıyordu. Fakat dört Yunan neferinin korkudan dağıldıklarını gördü. Üç tane kalmıştı. Hemen ileriye fırladı. On adımlık yolda karşısına çıkan bir Yunan neferini bir lahza yere devirdi ve süngüsünün ucundan kan damlayarak İhsan Bey'in yanına yetişti. (...) Şevket bu cehennem içine atıldığı saniyede karnına giren bir süngünün dehşetiyle haykırdı ve yere yuvarlandı. Son bir tecessüsle başının üstünde çarpışan süngülerin gölgesine bakıyor ve bu büyümüş gözlerini İhsan Bey'den ayırmıyordu. Onu vuran Yunanlı tekrar tabur kumandanına saldırmıştı. (Safa, 1342: 61)

Romanda Sakarya Muharebesi, bir millet ile yaşanan bir aşkın geleceğini belirleyecek olan bir dönüm noktası, süngülerin gölgesinde verilen bir hayatta kalma mücadelesidir.

Bakış Açısı ve Anlatıcı

Olay çevresinde gelişen edebî metinlerde, kurgu dünyasında yaşananlar, bakış açısına bağlı olarak seçilen bir anlatıcı tarafından okura nakledilir. Bakış açısı, "anlatma esasına bağlı metinlerde vak'a zincirinin ve bu zincirin meydana gelmesinde kullanılan mekân, zaman ve şahıs kadrosu gibi unsurların

Mücadeleyi konu alan romanları arasında zikredilir. Aynı şekilde Gökay Durmuş (2017: 113-128) *Peyami Safa'nın Romanlarında Dünya Savaşlarına Yönelik Tahliller* başlıklı yazısında eseri roman olarak değerlendirir. Dinçer Atay (2021: 169-190) da *Peyami Safa'nın Unutulan Romanı: Süngülerin Gölgesinde*'ki 'Sevgili Vatan' başlıklı makalesinde eseri roman olarak nitelendirir. Eserde kişilerin psikolojik derinliklerinin verilmesi ve eserin dört metin halkasından oluşması bize de eserin roman olarak değerlendirilmesinin doğru olacağını düşündürmektedir.

kim tarafından görüldüğü, idrak edildiği ve kim tarafından kime nakledilmekte olduğu sorularına verilen cevaptan başka bir şey değildir.” (Aktaş, 1991: 84)

Süngülerin Gölgesinde romanında anlatıcı, hâkim/ilahî bakış açısının belirlediği hâkim/her şeyi bilen anlatıcıdır.

Temel karakteri itibarıyla 'her şeyi bilme' esasına dayanan bu bakış açısı, yazara geniş imkânlar sunmaktadır. Böyle bir imkânla donatılmış (teçhiz edilmiş) anlatıcı figür, adeta 'Tanrı gibi' her şeyi bilir, görür, sezer; geçmişten ve gelecektekilerden haberler verir. Kelimenin tam anlamıyla o, her şeyin üstünde ve her şeye hâkimdir. Böyle bir güç ve yetenekle donatılmış anlatıcı (the omniscient narrator), aslında gerçek dünyaya ait olan yazara, yarattığı kurmaca (gerçeksi) dünyada yer alan kahramanlarının duygu ve düşüncelerini sunma/anlatma yönünde geniş imkânlar sağlar. O, Tanrısal konumu (olympian position) itibarıyla hem anlatı dünyasındaki karakterleri, hem de anlatının dışında kalan okuyucuyu yönlendirebilir. İsterse kahramanların zihinlerine, iç dünyalarına girer, gizli kalmış duygu ve düşünceleri dışa vurabilir. Hatta olayları hızlandırıp yavaşlatabilir. Bütün bu yetenek ve yönlendirmeler, onun doğal yapısının gereğidir. (Tekin, 2001: 50).

Roman kişilerinin zihninden geçenler, hissettiği duygular hâkim anlatıcının perspektifinden okura nakledilir:

Şevket'le Behice yüz yüze bakiştılar. Her ikisi de gizli tesadüflerin oynadığı bu oyun karşısında hayretten boğulmuş gibiydiler, her ikisi de mektup sahibine karşı işledikleri günahın ağır baskısı altında uyumuştular. (Safa, 1342: 40).

Romanda gelişecek olayların habercisi olarak tabiatı kullanan hâkim anlatıcı, Şevket ile Behice arasında yaşanacak aşkı ve ilişkilerinin boyutunu, sembolik olarak baharın gelişiyiyle uyanan tabiatın tasviriyiyle okura hissettirir:

Martin son mehtaplı gecelerinden biriydi. Bütün bahçe, ılık bir bahar rüzgârıyla ürperiyor, yeni hayata hazırlanarak için için kaynayan nebatlardan etrafa hafif, tath bir filiz kokusu serpiyiyordu. Havada ve toprakta her şey, kuşlar ve ağaçlar, mest edici bahar rüzgârını yudum yudum içerek yaşamak için üremek ve türemek ezelî ra'şeyle sarhoş gibiydiler. Kuşlar gizli bir terennümle ötüşüyor, ağaçlar batı bir temayülle birbiri üstüne eğiliyorlardı. (Safa, 1342: 31).

Romanda olayların akışı hâkim anlatıcı tarafından anlatma ve gösterme yöntemleriyle okura sunulur. Eşinin vurulduğu haberini alan Behice'nin, yaşadığı şokla kendini kaybetmesi sonrası yaşananlar anlatıcı tarafından şöyle anlatılır:

Genç kadın daima hareketsizdi. Onun uzun süren bu baygınlığı Mübeccel'i de, Şevket'i de tedhiş ediyordu. Genç zabıt, kadını kolları altından kavrayarak pencerenin önündeki uzun yaylı kanepeye kadar taşıdı, uzattı. Çocuk ağlıyordu. (...) Şevket, hastanın ellerini tutuyor, sıkıyor, bileklerinden omuzlarına kadar kollarını ovuyordu. (Safa, 1342: 20).

Diyalog tekniğinin kullanıldığı sahnelerde de, okur adeta sahnenin içindeymiş gibi yaşananların birebir tanığı olur:

Behice bağırdı:

-İhsan Bey mi?

-Ne kim olacah ya?

-Hastahanede mi?

-He. Kütahya'da.

-Sağ mı?

-Evvellallah bir şeycik olmadı, mermi burnunu alıp götürdü, sol yanağını deldi, başına dokunmamış, ameliyat edilir, şimdicek turp gibi sağlam!

-Sağ mı, yaşıyor mu? Şehid olmadı mı? Bir şeyciği yok mu? Çabuk söyle. Sağ, yaşıyor mu diyorsun? Hasan Çavuş söyle!

-He dedim ya, sağ, yaşıyor, bir şeyciği yok, Hasan Çavuş sana büyük müjde getirdi. (Safa, 1342: 36).

Romanda görülen bir diğer anlatım tekniği de mektup tekniğidir. İki tane mektubun kısa bölümlerine yer verilen romandaki ilk mektup İhsan Bey'in Behice'ye, ikinci mektup ise Behice'nin İhsan Bey'e yazdığı mektuptur. Her iki mektubu da önce özetleyerek okura nakleden anlatıcı, sonra sözü roman kişilerine bırakarak mektupları okura seslendirir.

Montaj tekniği de, anlatıcının olayları anlatırken kullandığı bir diğer tekniktir:

*'Sönsün artık bu âteşin fitne!'*³ (Safa, 1342: 27).

Olay Örgüsü

Olayların neden-sonuç ilişkisiyle birbirine bağlandığı olay örgüsü, "anlatının bir parçasıdır. Olay örgüsüyle genellikle hikâyenin öne çıkan aksiyonunu kastederiz. Örgü karakterlerin, olayların ve durumların birbirine nasıl bağlandığını gösterir. Anlatının mantığı yahut iç dinamiğidir." (Eagleton, 2016: 127).

Sürgülerin Gölgesinde romanı altı bölümden oluşur. Özel bir başlık verilmeyen bölümler sayılarla ifade edilir. Mekânların değişimine bağlı olarak şekillenen olay örgüsünün, dört bölümden oluştuğu söylenebilir:

1. Bölüm, Şevket'in cephede ağır şekilde yaralanması sahnesiyle başlar, hastaneden taburcu edilmesiyle son bulur.

- Cephede ağır yaralanan Şevket'e kendisinden çok daha ağır bir şekilde yaralanan tabur kumandanı İhsan Bey'in İstanbul'daki ailesiyle ilgilenip onların teselli edilmelerini vasiyet etmesi.
- Şevket'in hastaneye kaldırılması ve tedavisinin ardından kendisine bir aylık izin verilmesi.

2. Bölüm, Şevket'in İstanbul'a gitmesiyle başlar, cepheye Anadolu'ya geri dönmesiyle son bulur.

- Şevket'in tabur kumandanı İhsan Bey'in ailesiyle görüşmeye gitmesi.

³ Fikret'in *Tarih-i Kadim*'inde geçen bir mısra (Polat, 2021: 771-777).

- İhsan Bey'in eşi Behice Hanım'a ve küçük kızı Mübeccel'e İhsan Bey'in taarruzda ağır yaralandığını, ancak akıbetini bilmediğini söyleyerek onlara teselli vermeye çalışması.
- Behice'nin Şevket'in gelişinden ve sözlerinden eşi İhsan Bey'in öldüğünü düşünmesi ve fenalaşıp bayılması.
- Şevket'in Behice'yi kendisine getirmeye çalışması ve Mübeccel'in ısrarı üzerine yanlarında biraz daha kalması.
- Behice'nin kendine gelmesi ve Şevket'le kitaplar üzerine sohbet etmeleri.
- Şevket'in sohbette sözünü ettikleri bir kitabı Behice'ye getirmek için yeniden görüşmek üzere sözleşmeleri.
- Şevket ile Behice'nin her gün görüşmeye başlamaları, birlikte dışarıya çıkmaları.
- Birbirine yakınlaşan Şevket ile Behice'nin birlikte olmaları ve evlilik kararı almaları.
- Behice'nin Şevket'le Anadolu'ya birlikte gitme kararı alması; gidiş için hazırlıklara başlamaları.
- İhsan Bey'den Behice'ye yaşadığını ispatlayan ve Anadolu'da kalacağını belirten bir mektubun gelmesi.
- Şevket'in tek başına Anadolu'ya gitme ve Behice'den ayrılma kararı alması; ancak Behice'nin Şevket'ten ayrılmak istememesi.
- Şevket'in Kütahya'ya askerî birliğine katılmak için tek başına yola çıkması.

3. Bölüm, Şevket'in Kütahya'da birliğine katılmasıyla başlar, Sakarya Muharebesi'nde İhsan Bey'in şehit düşmesiyle son bulur.

- Şevket'in İhsan Bey'le konuşması, vasiyetini yerine getirdiğini söylemesi; ancak eşiyle yaşadığı ilişkiden söz etmemesi.
- Kuvvet toplayan Yunanlıların taarruza geçmesi, Türk birliklerinin geri çekilmeleri.
- Büyük taarruzun başlaması.
- İhsan Bey'in Yunanlıların arasına dalarak kahramanca çarpışması.
- Şevket'in İhsan Bey'i korumaya çalışırken bir süngü darbesiyle yaralanıp yere düşmesi.
- Çarpışmada İhsan Bey'in şehit düşmesi.
- Sakarya Muharebesi'nin kazanılması.
- İhsan Bey'in şehit düştüğü yerde defnedilmesi.

4. Bölüm, Şevket'in İstanbul'a gitmesiyle başlar, Behice'yle evlenmesiyle son bulur.

- Şevket'in İstanbul'a dönmesi ve Behice'yle görüşmek üzere evine gitmesi.
- Önce kızı Mübeccel'i sonra da eşi İhsan Bey'i kaybeden Behice'nin tuttuğu yas bitene kadar Şevket'le görüşmemesi.
- Şevket ile Behice'nin evlenmeleri.

Taarruz sonrası cephenin tasvir edilmesiyle başlayan romanda, Şevket'in hayatta kalıp kalamayacağı, İhsan Bey'in ölüp ölmediği, Şevket ile Behice'nin evlenip evlenemeyecekleri, savaşta Şevket'in mi İhsan Bey'in mi şehit düşeceği, İhsan Bey'in şehit olmasının ardından Şevket'le Behice'nin kavuşup kavuşamayacakları okurda merak duygusunu canlı tutan düğümlerdir.

Zaman

Her romanda bir saat olduğunu söyleyen Forster, “Romanı dokurken roman yazarının zamanı yok sayması diye bir şey olamaz. Sımsıkı değilse bile, az çok öyküsünün ipini elinde tutması, o upuzun zaman şeridini bırakmaması gerekir.” (Forster, 1985: 67) der.

Süngülerin Gölgesinde’de olay zamanı Kurtuluş Savaşı’nın son yedi sekiz aylık dönemidir. I. ve II. İnönü Muhabereleleri kazanılmış, Sakarya Meydan Muharebesi’nin zaferle neticelenmesiyle de vatan Yunanlılardan temizlenmiştir. Anlatma zamanı ise, birkaç yerde yapılan geriye kırılmalar dışında, olay zamanıyla paralel bir şekilde kronolojik olarak ilerler ve on üç yıllık süreyi kapsar: II. Meşrutiyet’in ilanı, Balkan Harbi, I. Dünya Savaşı, Mütareke Dönemi, Milli Mücadelenin başlaması, I. ve II. İnönü zaferleri, Kütahya ve Eskişehir’in düşmesi, Sakarya Meydan Muharebesi’yle yenilen ve kaçan Yunanlıların İzmir’den denize dökülmeleri.

Romanda anlatıcının zaman konusundaki tasarrufu çeşitlilik gösterir. Anlatıcı, geriye kırılmalarla ya hikâye kişinin geçmişini hakkında okura bilgi verir ya da hikâye kişinin hatırlamaları yoluyla geçmiş güzel günlere duyduğu özlemi okura hissettirir. Anlatıcı, geriye dönüşle roman kişisi Behice’nin geçmişi ile ilgili olarak okuru şöyle bilgilendirir:

Behice Hanım bir paşa kızıydı. Meşrutiyet çıkınca, babası yüreğine inerek ölmüş, çünkü Arap İzzet’le beraber karikatürü yapılarak beş paralık kartpostallarda terzîl edileceğini vaktinde kestirmişti. Behice o zaman, tam yirmi yaşında bir kız, baba tahakkümünden yeni kurtulan her taze gibi akrabasından fakir bir genci sevmiş, beraber Avrupa’ya gitmiş, dört sene bütün servetini o gençle orada yiyip bitirmişti. Hâlâ da bu israfına pişman olmuş görünmüyor, çünkü o genci hâlâ sevdiğini söylüyor. Sonra Balkan Harbi çıkmış, Behice’nin sevgilisini orduya çağırmuşlar ve zaif genç, harpte vurularak değil, Kırkkilise’de âdi bir hastalıktan ölmüş! Behice Hanım, o zaman delirmedigine şaşıyor; çünkü sevgilisini “ebedî” denilen aşklardan biriyle seviyormuş. Artık hiçbir erkekte aşk beklemeden evlenmek istemiş ve tabur kumandanı İhsan Bey’e varmış. (Safa, 1342: 27).

Aşağıdaki örnekte de anlatıcı, ertesi günü için düşünülen bir planı ileri kırılmayla okura sunar:

-Hayır, ricat değil. Şimdi saat altıyı çeyrek geçiyor. Akşam karanlığı basmak üzere. Yarım saat sonra taburu alırsın. Hayvansız ve ağırlıksız yola çıkarırsın, efradı yüzükoyun yürütürsün. Düşmana çaktırmadan tepenin eteğinde (...) köyüne kadar gidersin. Vakit geçedir. Sabaha kadar köyde bekleyin. Şafak sökerken tepeye bir süngü hücumu yapabilirsiniz, arkandan yetişiriz. Yoksa ricat. (Safa, 1342: 57).

Zamanın kullanım tekniklerinden birisi de özetlemedir. Anlatıcı, özetleme ile olayların akışını hızlandırır ve teferruatlardan ayıklanmış bir şekilde olayları okura nakleder:

Şevket, bir kelime söylemeden evden çıktı ve sabaha kadar Behice’nin penceresi altında dolaştı.

Şehidin matemi bitinceye kadar birbirlerini görmediler.

Sonra çok eziyet çeken insanların âlâyişsiz merasimlerinden biriyle evlendiler. (Safa, 1342: 63).

Özetlemenin bir türü olan eksiltide ise, yaşanan olaylar ya da karşılaşılan durumlar teferruata girilmeden atlanılarak geçilir. Okur, bilmesi gerektiği kadarını anlatıcının ağzından dinler. Eksiltinin

bir kullanım şekli de, “çirkin olayların anlatılmadan geçilmesine imkân verme, (...) aktarılan olayın ahlaki olarak (mesela yatak odasının anlatılması) uygunsuzluğu yüzünden atlanması(dır)” (Eşitgin'den aktaran Sağlık, 2021: 266) Aşağıdaki alıntıda da zamanın tasarrufu konusunda anlatıcı eksiltiyi bu işleviyle kullanır ve eksiltiyi olayların gelişim boyutunun ne düzeyde olduğu okurun zihninde tamamlanır:

Bir hafta her gece sabaha kadar uyumadılar. Bu günahtan çabuk sıyrılmak için bir çare tasarlıyorlardı: İzdivaç! (Safa, 1342: 33).

Mekân

“Vaka zincirinde ifade edilen hadiselerin sahnesi” (Aktaş, 1991: 142) konumunda olan mekân, “olayların çıkış ve biçimleniş yeri durumundadır.” (Tekin, 1999: 298) Romanda çevresel ve algısal olmak üzere iki ayrı mekândan söz etmek mümkündür. *Süngülerin Gölgesinde*'de olaylar, Anadolu'da ve İstanbul'da geçer. Anadolu, Milli Mücadele'nin verildiği yerdir (Bozöyük, Eskişehir, Afyon, Kütahya, İzmir) ve olay örgüsünün devamını sağlama özelliğiyle daha çok çevresel mekân olarak romanda yer alır. “Olay örgüsünün üzerine asıldığı bir vestiyer işlevi üstlenen bu tür mekânlar, coğrafi nitelikte bir güzergâh olmaktan öteye geçemezler.” (Korkmaz, 2015: 82) İstanbul ise cephe gerisidir ve roman kişilerinin algılarına göre işlevsellik kazanır. Algısal mekânlar, “kişi-yer ilişkisini sorunsal açıdan yansıtan, dönüştürülmüş, anılaşmış yerlerdir; yalnızca topografik bir yer değil, anlam üreten, anıları barındıran, kişinin iç dünyasını yansıtan bir değerdir.” (Korkmaz, 2015: 82).

Roman, II. İnönü Muharebesi'nde taarruz sonrası cephenin tasviriyiyle başlar. Ölenlerin ve çarpışmada ağır yaralanan Şevket'in mekân içindeki konumu ve psikolojisi anlatıcı tarafından okura şöyle nakledilir:

Bir iki saat evvel ayakta haykıran, tetik çeken ve dipçik sallayan insanların hepsi yere serilmişlerdi: Kimi korumak insiyakıyla; kimi yaralanarak, kimi de bir daha kalkmamak üzere.

Bazıları yüzükoyundu, bazıları çömelmiş gibiydiler, bazıları diz çökmüş, bazıları siperlerin içine dolmuşlardı; hepsinin başları çarpıktı, hepsinin hortlamış gözleri keskin ay ışığı altında hareketsiz, katı, birer demir parçası gibi katı parlıyor, hiçbiri kımldamıyordu.

Şevket, harp meydanının bu korkunç görünüşü karşısında, fena ihtimallerinin hücumuna uğrayan bir insan şaşkınlığıyla bir müddet bakakaldı; sonra derin, şiddetli bir arzu, oradan bir saniye kurtulmak, canlı bir kalabalığa kavuşmak, yaşamak arzusu yüreğini yakıtı.

Koşmak istedi, birkaç adım sendeledi, omuzunu paralayan acı tâ içine çökerek onu olduğu yere yıktı. (Safa, 1342: 4-5).

Yukarıdaki alıntıda Şevket için dar ve karmaşık bir labirent niteliği taşıyan cephe, İhsan Bey için tamamen farklı bir anlam taşır. Ona göre cephede savaşmak huzur ve mutluluk kaynağıdır. Öyle ki Sakarya Muharebesi'nde Yunanlıların üzerine taarruza geçileceği haberini İhsan Bey büyük bir coşkuyla karşılar ve sevinçten Şevket'i kucaklayarak “*Evlat! İşte şimdi yaşamaya başlıyorum. (...) vallahi bu ricat canıma tak dedi.*” (Safa, 1342: 56) der.

İstanbul Saraçhane'deki Behice'nin evi ise, Behice'nin hayatını gözler önüne seren bir sahne olması bakımından dikkat çekicidir. Bu bağlamda Welles-Waren, insan ile mekân arasındaki münasebeti şöyle açıklar:

Bir eserde olayların geçtiği yer, onun çevresi demektir ve çevre, özellikle bir evin içi, karakterin mecazî olarak anlatılışı şeklinde düşünülebilir. Bir kimsenin evi, onun bir parçasıdır; evini anlattırsanız sahibini de anlatmış olursunuz. (1983: 304).

Genellikle konuklar için özenle temiz tutulan misafir odaları, evin sahibesi olarak Behice'nin hayatını ve iç dünyasını aksettiren bir unsur olarak romanda karşımıza çıkar. Bu oda, tıpkı evden çıkan bir cenaze ardından kapatılan odalar gibidir. Küf kokusundan, tozlanmış resimlerden ve fitilsiz oluşuyla hiç yanmadığı belli olan lambadan, evin bu bölümüne hiç girilmediği anlaşılmaktadır. Bu, kalabalıktan, mutluluktan, sohbetten, aile sıcaklığından mahrum oluşun, diğer bir ifadeyle Behice'nin hayattan kopuşunun ve altı yıldır yalnız kalışının mekânda somutlaşmış ifadesidir. Behice'nin yazgısını yansıtan bu odayı anlatıcı “*cenazelerden sonra kapatılan ve uğursuzluğu için bir daha hiç açılmayan*” (Safa, 1342: 15) odalara benzetir.

Behice'nin, Şevket'le birlikte Anadolu'ya gitme kararı almasıyla duyduğu büyük mutluluk, eşi İhsan Bey'den gelen mektup sonrası yerini büyük bir çöküntüye bırakır. On dakika öncesine kadar Şevket'le yaşadığı yirmi günlük maceranın, aşk dolu gecelerin sıcak hatıralarıyla dolu olan evin bir diğer odası da, birden Behice'ye kendisini boğuyormuş gibi gelir ve kendisini yıkılmış, ezilmiş ve tükenmiş hissetmesine sebep olur.

Behice'yle birlikte Fatih surları altında yaptıkları gezintiler, özellikle Şevket için huzurun mekânıdır. Öyle ki harpte bile bu mekânı ve orada ilk aşkıyla geçirdiği unutulmaz anları hatırlar.

Şahıslar Kadrosu

Başkişi

Romanda “iç dünyaları ve hayatları en ayrıntılı bir şekilde belirtilen, (...) hikâyenin akışı içinde çatışmalar ve değişme süreçleri yaşayan, (...) romanın var oluş sebebi ” (Harvey, 2010: 179-180) olan roman kişileri, başkişilerdir. *Singülerin Gölgesinde* de iç dünyası ve yaşadığı çatışmayla romanın başkişisi Şevket, türün sunduğu imkânlar ölçüsünde okura sunulur.

Şevket

Orduda zabıt olarak görev yapan Şevket'in romanda fiziki olarak tasviri verilmez. O, İstanbul'da yetişmiş bir aydındır. Bozöyük'te, cephede omuzundan ağır şekilde yaralanır ve ceset yığınlarının arasında güçlüğüyle yürürken kendisine doğru uzanan iki elin işaretleriyle yüzü gözü kanlar içinde olan bir erkân-ı harp zabıtının yanına gelir. Elinde kopmuş burnunu tutan ve tanınmayacak halde olan bu zabıt, Şevket'in tabur kumandanı Yüzbaşı İhsan Bey'dir. Aldığı derin yaralarla kurtulması çok güç olan İhsan Bey, Şevket'e İstanbul'da bulunan eşi ve kızıyla ilgilenilmesini vasiyet eder; ardından da kendinden geçer.

Şevket gözlerini açtığı anda Eskişehir'de bir hastanededir. Taburcu edildikten sonra kendisine bir aylık izin verilir ve Şevket, İstanbul'a gider. İstanbul'da tabur kumandanının vasiyeti üzerine İhsan Bey'in eşi

Behice Hanım'ı ve kızı Mübeccel'i ziyaret eder. Onlara İhsan Bey'in ölmüş olabileceğini söyleyemez; aksine onları teselli edebilmek için ümit verici konuşmaya çalışır. Öte yandan İhsan Bey'in hayatta kalabileceğine kendisi de ihtimal veremez ve hiçbir suretle Behice'yi de İhsan Bey'in yaşıyor olabileceğine inandıramaz.

Her gün görüşmeye başlayan Şevket ile Behice, Mübeccel'i de yanlarına alarak birlikte gezmeye çıkarlar. Fatih kemerleri altında yapılan günlük gezintilerde Şevket ile Behice'nin konuştukları tek konu, aşktır. Hayatında hiçbir kadını sevemeyen, küçük sevgilerle yetinen Şevket, ebedî aşkın varlığına inanan biridir. Ancak özleri ile sözlerinin bir olmadığını söylediği kadınlar yüzünden böyle bir aşkı bulamayan Şevket için, *“hayatında bir tek kadın, bir tek aşk, fakat gece gündüz tahayyül edilmeye layık bir kadın, gece gündüz kalp gibi taşınmaya layık bir aşk”* (Safa, 1342: 29) bulmak çok güçtür. Öte yandan bir Türk kadınıyla ilk defa hissi ve derin mevzular üzerine konuşuyor olabilmesi, kendisi gibi Behice'nin de ebedî aşka olan inancı Şevket'i Behice'ye yakınlaştırır. Böylece İhsan Bey'e verdiği sözle vasiyeti yerine getirme vazifesi, zamanla Şevket'in Behice'ye âşık olmasına sebep olur. Ancak aşk ilânlarından tiksindiğinden ve bir matem sonrası böyle bir hissi ifade etmenin güçlüğünden dolayı Behice'ye olan aşkını itiraf edemez. Diğer taraftan Behice'nin de kendisine olan duygularının derecesini tam olarak bilemiyor olmak da Şevket'i çaresiz bırakır.

Mübeccel'in ısrarı üzerine kaldığı bir akşam yemeği sonrası Şevket, duygularını Behice'ye açar. O gece birlikte olan Şevket ile Behice, evlilik kararı alırlar ve Şevket, Anadolu'ya hareketine üç gün kala Behice'nin de kendisiyle gelme teklifini kabul ederek hazırlıklara başlarlar. Hareketlerinden önceki son gece İhsan Bey'den gelen mektup ikisini de şok eder. *“Her ikisi de mektup sahibine karşı işledikleri günahın ağır baskısı altında”* (Safa, 1342: 40) ezilir. Behice, Şevket'ten ayrılmak, onu göndermek istemez; Şevket ise yaşadığı vicdan azabı, duyduğu eziklik ve utançla kararını verir: Kütahya'ya yalnız hareket edecek, İhsan Bey'in yanına gidip ilişkilerinden bahsetmeden ailesiyle ilgilendiğini söyleyecek ve canla başla ordunun ve İhsan Bey'in emrinde çalışacak, girilecek bir çatışmada İhsan Bey ya da kendisi, kim geride kalırsa Behice onun olacak. Şevket'e göre bundan başka yapılacak hiçbir şey yoktur. Behice'ye sessizce ayrılmayı teklif eder. Ancak Behice'nin kendini paralarcasına ağlamaları, feryatları ve ısrarlarıyla kararından dönecek olma korkusu duyar ve aşığına onu sevdiğini söyleyerek evden kaçarcasına çıkar. Ahlâkî ve vatanî vazifem diyerek Anadolu'ya, cepheye gitmeye kararlıdır.

Yolculuk boyunca adeta kafese hapsedilmiş bir kuş gibi kabına sığamayan Şevket, bir an bile Behice'yi aklından çıkaramaz. Çok kez vapuru durdurup sandalla geri dönmek, Behice'ye koşmak ve onun ayaklarına kapanarak ağlamak ister. Saraçhane başındaki o evin, Fatih kemerlerinin, Mübeccel'in ve Behice'nin hatıralarından bir türlü kurtulamaz. Behice onun için ilk ve belki de son aşkı olacaktır. Behice'yi İstanbul'un ücra bir mahallesinin virane bir evine bir tabur kumandanı tarafından düşürülmüş ancak kıymeti unutulmuş bir cevher gibi görür. Kendisi değeri bilinmeyen bu cevheri bulup yerden almış ve onu göğsünün en muhafazalı yerine, kalbine asmıştır. Bu bakış açısıyla kendisini Behice'ye karşı meşru söz sahibi olarak hisseder. O an bütün ahlâkî düşünceler ona bir anda boş ve gülünç gelir. İsminin Behice'yle birlikte anılmasını ister, buna hakkı olduğuna da inanır. Ancak Behice, eşini kaybetmiş dul bir kadın değil, erkeği hayatta olan bir eştir. Bu gerçek, elini ve kolunu bağlayan bir engel olarak karşısında durmaktadır.

Yol boyunca bu düşünce ve hislerle boğuşan, aşkı ile vicdanı arasında çatışma yaşayan Şevket, karargâhın bulunduğu Kütahya'da da Behice'yi aklından bir türlü çıkaramaz. İlk iş olarak İhsan Bey'i bulur, siperde gördüğü zabitin kendisi olduğunu ve vasiyeti üzerine ailesiyle ilgilendiğini söyler. İhsan Bey'in ailesine karşı ilgisiz sözlerine şaşırır da herkes tarafından bir kahraman olarak anılan İhsan Bey'in vatan aşkına ve cesaretine kendisi de hayranlık duyar. Onun yanından bir an bile ayrılmaz, adeta bir köle gibi her istediğini yaparak işlediği günahattan kurtulabilmeyi umar; en azından kendisini böyle teselli eder. Defalarca Behice'ye mektup yazmayı düşünse de, işlediği günahın azabı bu arzusunu bastırır. Zamanın ve mesafenin sebep olduğu ayrılık ne kadar büyükse Behice'ye duyduğu aşk da o nispette yakıcıdır. Bir bahaneyle İhsan Bey'in ailesi hakkında söz açarak tabur kumandanıyla Behice hakkında konuşmaya çalışır. Behice'nin mektuplarıyla kendisine gönderdiği selamlar da sohbet için bahanelerden olur. Kalbinin kendisinde olduğunu bildiği Behice'yi bütün bu sohbetler boyunca İhsan Bey'den kıskanmaz bile.

Bir taraftan hummalı bir şekilde taarruz için hazırlıklar yapılırken bir taraftan da bu tehlikeli aşkın sonunu düşünen Şevket için baştan beri inandığı ihtimal dışında çıkar bir yol yoktur: Çıkacak çarpışmada ya kendisi ya da İhsan Bey ölecek, sağ kalan Behice'nin olacaktır. Her ikisinin de sağ kalma ihtimalini düşünmek dahi istemeyen Şevket'e göre böyle bir hayatı yaşamaktansa ölmek daha evlâdır. Öte yandan Sakarya Muharebesi başladığında İhsan Bey'in yanından hiç ayrılmayan Şevket, onu koruyup kollamaya da çalışır. Çarpışmada karnından aldığı süngü darbesiyle yere yıkılırken de gözünü İhsan Bey'den ayırmaz. Savaşın sonunda Şevket yaralı olarak kurtulur, İhsan Bey ise şehit düşer. Böylece Şevket'in Behice'ye kavuşmasının da önü açılır.

Roman başkışisi olarak Şevket'in olaylar karşısında büyük bir değişim yaşadığı söylenemez. O İhsan Bey'in hayatta olduğunu öğrendiği zaman aşkı ile vicdanı arasında bir çatışma yaşar ve yaşadığı çatışmada vicdanı ağır basarak Behice'den ayrılır. Ancak onu sevmekten asla vazgeçmez. İhsan Bey'in ölüp kendisinin sağ kalması halinde Behice'ye dönecektir. Nitekim de öyle olur. Dolayısıyla Şevket, Forster'ın adlandırmasıyla düz/yalınkat bir karakter olarak okura sunulur. Bu tür roman kişileri, anlatı boyunca gelişime ve değişime kapalıdır. "Yalınkat kişiler, birkaç nitelikten oluşan, tek bir cümleyle özetlenebilen kişilerdir. Roman boyunca ne zaman ortaya çıksalar, hep baştaki o birkaç nitelikleriyle görünürler ve hiç değişmeden kalırlar." (Forster, 1985: 25)

Norm Karakterler

Romanda başkışinin eksik yanlarını tamamlayan norm karakterler, başkışinin aksine "romanda amaç olmaktan çok bir amacı gerçekleştirmek için kullanılan bir araçtır." (Harvey, 2010: 181) Fon karakterlerden "daha boyutlu ve kimlik kazanmış bir karakter" olarak başkışinin tanınmasında okur için bir rehber gibi rol üstlenirler. *Süngülerin Gölgesinde*'de Behice norm karakter olarak okurun karşısına çıkar.

Behice

Bir paşa kızı olan Behice, tabur kumandanı İhsan Bey'in eşidir. II. Meşrutiyet sonrası babasını kaybettiğinde henüz daha yirmi yaşında olan Behice, akrabalarından genç ve fakir bir gence âşık olur, onunla beraber Avrupa'ya giderek bütün servetini dört yılın içinde tüketir ve bundan da hiçbir şekilde

pişmanlık duymaz. Balkan Harbi başlayınca sevdiği genç orduya çağrılır ve orada bir hastalık yüzünden hayatını kaybeder. Sevgilisini ebedi denilebilecek bir aşkla seven Behice, artık kimseden hiçbir aşk beklentisi olmadan evlenmek ister ve böylece İhsan Bey'le evlenir.

İhsan Bey'le on yıldır evli olmasına rağmen Behice, eşiyile sadece dört sene bir arada kalabilir. Son altı yıl ise eşini yalnızca üç ay görebilir. İhsan Bey, cepheden cepheye koşan bir asker olduğundan evine kendisi değil mektupları gelir sadece. Bu nedenle daima yalnız bir kadın olmaya adeta mahkûm olan Behice, savaş döneminde cephe gerisindekilerin yaşadığı hayatın zorluklarını görünür kılan bir isimdir. O, İhsan Bey'in gönderdiği parayla geçinmeye, kızı Mübeccel'le ayakta durmaya çalışan, kendi halinde mütevekkil bir kadındır. Karşılaştığı zorluklara ve felaketlere karşı metanetli ve kimseden de teselli kabul etmeyecek kadar mağrurdur da.

Eşi İhsan Bey'in hayatta olduğunu sadece cepheden gönderdiği mektuplarla öğrenebilen Behice, eşinin vatanı ailesinden çok sevdiğine inanır ve bu sevgiyi kendisine en büyük rakip olarak görür. Ona göre bu sevgi kendisini altı yıldır dul, kızı Mübeccel'i de yetim bırakmıştır. Sadece dört sene aile saadeti yaşayabilen Behice, her akşam ellerinde paketlerle evine dönen erkeğini bekleyen kadınların mutluluklarını imrenerek seyreder. O, her ne kadar eşini yıllardır görmese, onun ailesine düşkün bir baba ve eş olmadığını söylese de İhsan Bey'i bir daha göremeyecek olmanın üzüntüsünü de yaşar. Bundan sonra kızıyla artık büsbütün yapayalnız kalmış ve hiçbir geliri olmadan tek başına ayakta durmaya çalışacaktır. Öldü bildiği tabur kumandanının vasiyetini yerine getirmek için gelen ve kendisini teselli etmek isteyen Şevket'e yaşadığı psikolojik çöküntüyle içini dökerken bu düşüncelerini şöyle ifade eder Behice:

Ah.. İnanmıyorum.. Siz ne dersiniz deyiniz, kocamın sağ olduğuna inanmıyorum.. O gitti biliyorum, o gitti, gitti, gitti.. Bir daha bu eve gelmeyecek, bir daha onun yüksek, metin vücudunu görmeyeceğim. Beyefendi! Kocam öldüğü için değil, fakat onu çok takdir ederdim, ailesine karşı son derece fedakâr bir insan da değildi, bütün vazifelerini yapardı ama bizi yalnız bırakmaya alışmıştı. Onun çocuğundan benden başka daha fazla bir şey sevdiğini bilirdim. İnanır mısınız? Vatanımı kocamdan kıskanırdım. Benim rakibim vatandı. Onu benden çok seviyordu. Zannetmeyiniz ki ben sizden bu akşam, kara haberi aldıktan sonra dul oldum? Zannetmeyiniz ki Mübeccel bu akşam yetim kaldı? Hayır! Hayır! Biz, ana kız, altı seneden beri dul ve yetim idik, altı seneden beri ben erkeksiz evlerin kadınları gibi akşam ezanından sonra kapımı ümitsiz kilitleyerek, hiç kimseyi beklemeden odama kapanıyordum. Bazı akşamlar sokak üstündeki odanın penceresinde otururken komşu kapılarına ellerinde paketlerle gelen ev erkeklerini görüyor, bütün evli kadınlara gıpta ediyordum. Her akşam bazı saatte kocasını karşılayan bir kadının saadetine ben çok özledim. Hâlbuki bu saadet bana, bütün hayatımda dört sene nasip oldu, ondan sonra kocası ateş etrafında dolaşan her asker ailesi gibi bir duldan farksızım. (Safa, 1342: 24-25).

Behice, yaşadığı yalnızlığı kitaplarla unutmaya, kitapların dünyasında kendisini yalnızlıktan kurtarmaya çalışır. Şevket'le görüşmeye başlamaları da kitaplar vesilesiyle olur. Önceleri birbirlerini tanımak merakıyla başlayan sohbetleri, her gün buluşmayla devam eder. Fatih Kemerleri altında yaptıkları gezintilerde konuştukları mevzu hep aşk üzerinedir. Yaşadığı hayatla kendisini bir 'rahibeye' benzeten Şevket'ten kendisine hep o gözle bakmasını istese de, Şevket'in ebedî aşkın varlığına inanması

Behice'nin hoşuna gider. Çünkü Behice de ebedî aşka inanan ve böyle bir aşkı arayan bir yaradılışa sahiptir. O, aşkı uğruna her şeyi göze alıp yapabilecek karakterde bir kadındır. Gençliğinde büyük bir tutkuyla sevdiği delikanlının ölmesi ve ardından İhsan Bey'le yaptığı evlilikte aradığı aşkı, ilgiyi ve sevgiyi bulamaması Behice'nin bir yanıyla hep eksik kalmasına sebep olur. Sosyal hayatta yalnız olmak, başında bir erkek olmadan yaşamak istemeyen Behice, sevmek ve sevilme arzusuyla aile sıcaklığını özleyen, kızına ilgili bir baba, kendisine de aşkla bakan bir eş isteyen bir tiptir. Çıkacak dedikodulardan korkmadan Şevket'le gezintiler yapar ve onunla yaptığı sohbetlerden büyük keyif alır. Onun yanında kendisinin ve kızı Mübeccel'in eksik kalan tarafının tamamlandığını hisseder; böylece Şevket'e âşık olur. Bir akşam gezinti dönüşü, Mübeccel'in ısrarıyla yemeğe kalan Şevket, Behice'ye aşkını itiraf eder ve Şevket'in aşkına karşı koyamayan Behice de, o gece Şevket'le birlikte olur.

İşledikleri günahı kurtulabilmek için evlilik kararı almalarından sonra cepheye üç gün sonra dönmek zorunda olan Şevket'e Anadolu'ya birlikte gitme teklifinde bulunan Behice hemen hazırlıklara başlar. Kendisinin olan evi kiraya verir ve eşyaları satar. Bütün bu hazırlıklar ve telaş onun için büyük bir mutluluktur. Ona göre bu ev ve eşyalar, kendisine ait olmayan bir hayatın parçalarıdır. Yeni bir hayata başlayarak talihinin artık değişecek olması onun en büyük mutluluğudur.

Anadolu'ya hareket etmeden önceki son gece, eşi İhsan Bey'den gelen mektup, Behice'nin hayatını adeta kâbusa çevirir ve bütün ümitlerini boşa çıkarır. İhsan Bey sağdır ve yeni bir harbe girmek için Anadolu'da kalacağını haber vermektedir. Yaşadıkları şokla ne yapacağını bilemeyen Behice, Şevket'le birlikte işlediği günahın ağırlığı altında ezilir. Ancak ona göre artık İhsan Bey değil, ebedî aşkı olarak gördüğü Şevket vardır sadece:

Asıl kara haber bana bu akşam geldi, asıl onun sağ olduğunu öğrendikten sonra ben mahvolmuş bir kadımdım. Bunu anlamıyor musun? Onu ben yok biliyordum, onun için gözyaşı döktüm, hıçkırdım ve kalbimde bir erkeğin boş bıraktığı yeri sen kaptın, sen, sen, sen... Ben artık arkadaş, koca, âşık, erkek seni biliyordum. Tabur kumandanı İhsan Bey yoktu, sen vardın; benim her tarafımı saran kollar, senin kollarındı; yalnız bana değil, Mübeccel'e de onun yokluğunu sen unutturdun, biz, ana kız, gönüllerimizi sana verdik. Böyle bir zamanda yalnız vücudunu değil, hatırasını da öldürdüğümüz bir adamın sağ olduğunu öğreniyoruz. O adam sağ, o adam.. Fakat o adam şimdi bana yabancı... O adamı sen ve ben, ikimiz öldürdük. Nasıl dirilebilir? Söyle.. Ne yapabiliriz? Söyle.. Ben senden başkasının olamam, ben senden başkasının değilim, bundan sonra nasıl, ne hisle yaşayabilirim? Söyle!
(Safa, 1342: 38-39).

Bu beklenmedik durum karşısında İhsan Bey'e karşı büyük bir utanç duyan Şevket'in Anadolu'ya yalnız gitme kararı alması Behice'yi çığına çevirir. Her şeyi dağılmış, mahvolmuş bir kadın olarak kendisini yapayalnız ve karanlıklar içinde gören Behice'nin tek umudu ve kurtuluş ışığı Şevket'tir. Onun kendisini bırakmasını istemeyen Behice, "bir kere sevdikten sonra artık aklın da, vicdanın da fermanını tanımayan bir dul kadın çılgınlığıyla" (Safa, 1342: s. 42) kendisini paralarcasına bağırır:

Hayır, artık vatan için bir kadını öldürmeyeceksin, vatan için bir çocuğu öksüz bırakmayacaksın, bunu sen yapmazsın, senin anlayışın var, sen bunu yapmayacaksın. Vatan için ben altı sene aşksız, himâyesiz kaldım. Vatan için bu çocuğun benzi soldu. Gözlerine öksüz bakışları doldu. Vatan için ben kocasız yaşadım, fakat aşksız yaşayamam, kalpsiz yaşayamam, anlıyor musun? Mademki göğsümü yarıp kalbimi oradan sökemezsin,

mademki o var, çarpıyor, senin için çarpıyor, onu bırakıp gidemezsin, gitmeyeceksin! (Safa, 1342: 43).

Şevket'i bir türlü unutamayan Behice, eşi İhsan Bey'e gönderdiği mektuplarla Şevket'e selam gönderir. Ancak İhsan Bey hayatta olduğu sürece Şevket'le kavuşamayacağını da bilir. Beklemekten başka yapabileceği hiçbir şey yoktur. Bununla birlikte cephede eşinin şehit haberini aldığı da büyük bir üzüntü duyar. Eşinden önce kızı Mübeccel'i kaybeden Behice artık eskisi gibi genç görünemeyecek kadar da değişmiştir. Eşinin matemi bitinceye kadar Şevket'le görüşmeyen Behice, ancak tuttuğu matem bitince sevdiği erkekle gösterişsiz bir düğünle evlenir.

Norm karakter olarak roman başkışisi olan Şevket'in duygusal yöndeki eksikliğini tamamlayan, okur nazarında başkışinin daha iyi tanınmasına yardımcı olan Behice, ebedi aşka inanan ve aşkı uğruna her şeyi göze alabilen bir kadın profiliyle okurun karşısına çıkar. Onu sosyal bir tip olarak değerlendirmek de mümkündür. Sosyal tipler, "kişilerin doğuştan getirdiği değil, sosyal şartlar nedeniyle sonradan ortaya çıkmış olguları, durumları, olayları, duygu ve düşünceleri temsil eden tiplerdir. Ortak özelliklere sahip belli sosyal zümrelerin temsilcisi olan tipler. Bu kişilerin bireysel sorunlarından çok, ortak sosyal sorunları gündeme getirilir." (Çetin, 2013: 15) Behice de, savaş dönemlerinde cephe gerisinde yaşayan kadınların hayatını yansıtmaya yönüyle sosyal bir tiptir.

Kart Karakter

Romanda "tek bir karakteristik özelliğin vücut bulmuş şekli" (Harvey, 2010: 182) olan kart karakterler, "her şeye rağmen tabiatlarındaki esas nitelikleri muhafaza ederler." (Harvey, 2010: 185). Bu nitelikleriyle, tip özelliği taşıyan kart karakterler roman başkışisi gibi bir çatışma yaşayıp değişime uğramazlar. *Süngülerin Gölgesinde* romanında da Yüzbaşı İhsan Bey, kart karakterdir.

İhsan Bey

İhsan Bey, Behice'nin eşi, Mübeccel'in babasıdır. Orduda yüzbaşı rütbesindedir ve Şevket'in tabur kumandanıdır. Bozöyük'te, son Yunan taarruzunda çok ağır şekilde yaralanır, bir şarapnel parçasıyla burnu kopar ve öldüm dediği bir anda kendisi gibi yaralanan ve siperden çıkmaya çalışan Şevket'i görerek ona kendisinden sonra ailesiyle ilgilenilip teselli edilmelerini vasiyet eder. Kütahya'da kaldırıldığı hastanede gördüğü tedaviyle hayata tutunan İhsan Bey'i anlatıcı okura şöyle tasvir eder:

İhsan Bey'in burnu yok, bir deri parçasıyla yamayan üst dudağı azıcık çarpılmıştı, sert ameliyat demirleriyle hırpalanan suratında, gözler, o eski cesur, keskin, dimdik bakışlı gözler, bir şarapnelin rüzgârından yılmak şöyle dursun, yeni bir cüret almış gibi hâlâ cesur, keskin, dimdik bakıyor, burun yerinde kalan iki delik, kuvvetli bir göğüsten gelen derin nefeslerle kabarıp sönüyordu. (Safa, 1342: 45-46).

Orduda sevilen ve aranan bir isim olan Yüzbaşı İhsan Bey, görevine âşık ve başarılı bir askerdir. Mefkûreci, cesur ve gözü karadır. Vatan sevgisiyle yüreği dolu olan bu yüzbaşının Mehmetçik arasında I. İnönü Zaferi'ndeki kahramanlıkları bir menkabe gibi dilden dile anlatılır. Yine Bozöyük'te yaralanmadan evvel düşman birliği hakkında verdiği malumatla II. İnönü Savaşı'nın kazanılmasında da büyük etkisi olduğu söylenir.

Dünyaya adeta harp etmek için gelen İhsan Bey'in bütün hayatı orduda geçmiştir. *“Ben muharebenin tiryakisiyim.”* (Safa, 1342: 50) diyen Yüzbaşı, kendisini bir kahraman olarak görmez. Ona göre kahraman, fedakârlık yapanlar için söylenebilir. Kendisi, eğer savaşmazsa bir fedakârlık yapmış olur. Dolayısıyla savaşmak onun için *“fedakârlık değil, zevktir.”* (Safa, 1342: 50). *“Ben anasının karnundan asker elbisesiyle çıkmış bir herifim. Göbeğim sanki cephede kesilmiş, sanki pek iştihâli bir şeymiş gibi harp etmeye doyamıyorum.”* (Safa, 1342: 49) diyen Yüzbaşı için musiki yerine mitralyöz sesini duymak, kuzu dolması yerine peksimet yemek, tiyatro yerine harp meydanını seyretmek, havai fişek yerine düşman tayyaresinin attığı fişeklerin aydınlığı altında olmak daha haz vericidir. Savaşmaktan ve ölmekten korkmayan İhsan Bey'in en büyük emeli, Yunanlıların yirmisini otuzunu birden elleriyle boğmaktır. Başarılı bir asker olarak kendisine fırka kumandanlığı teklif edildiğinde, bu teklifi bu nedenle geri çevirir. Ona göre düşmanla yüz yüze gelip çarpışabilmek için tabur kumandanı olmak, fırka kumandanı olmaktan daha iyidir.

Savaş meydanlarında cepheden cepheye koşan ve harp etmek şevkiyle yanan Yüzbaşı için ailesinin de pek bir ehemmiyeti yoktur. *“Bende aileme karşı öyle taşkın bir muhabbet yok.”* (Safa, 1342: 49), *“Onlar orada ne yapıyorlar? Çocuk benim için ağlıyor mu? Karım çok mu hasretimi çekiyor? Hiç düşünmüyorum.”* (Safa, 1342: 48) diyen İhsan Bey için eşine gönderdiği paranın ellerine ulaşması ve canlarının sağ olması yeterlidir. Bununla birlikte çıktığı her savaştan hayatta olduğuna dair ailesine bir mektup göndermek kâfidir. Altı yıldır evine gitmeyen bir baba olarak kızı Mübeccel'in babasını hatırlayamaması ihtimalinin de ehemmiyeti yoktur onun için.

Ailesinin durumu hakkında konuşurken İhsan Bey'in Şevket'e söylediği şu sözler, onun bir taraftan vatan aşkının ailesinin önüne ne derece geçtiğinin diğer taraftan da aile kurumuna verdiği değerin görülmesi açısından dikkat çekicidir:

Evlad, sen şimdi bunları anlatıyorsun ya, bana hiç tanımadığım kimselerden bahsediyormuşsun gibi geliyor. Ailemi o kadar unuttum. Çocuğumun yüzünü hiç hatırlamıyorum. Taarruzdan evvel bir fotoğrafımı mektupla almıştım. Onu da kaybettim.
(Safa, 1342: 48).

İstanbul'da ahlâk anlayışının ve yaşayışının bozulduğuna dair kulağına gelen rivayetleri abartılı bularak söylentilere pek de önem vermeyen Yüzbaşı, ciddi ve seviyeli bir kadın olarak altı yıl önce ardında bıraktığı Behice'nin şu an ahlâkî olarak ne halde olduğunu düşünemeyecek kadar da ilgisiz bir eştir. Ona göre tek bir hayat vardır: Cephe hayatı.

Sakarya Meydan Muharebesi'nde Yunan üzerine taarruza geçildiğinde büyük bir sevinç yaşayan Yüzbaşı İhsan Bey, gösterdiği kahramanlıklarla ön saflarda savaşarak şehit olur.

Bir fikrin ya da bir niteliğin temsili olarak romanda yer alan kart karakterler, “karşıt güce ait değerlerin kişiler düzlemindeki temsilcisidir.” (Şahin, 2018: 34) İhsan Bey, cephede bir arada olup omuz omuza savaşsalar da Şevket'in Behice'ye olan aşkı bağlamında Şevket'in karşısında yer alan öteki konumundadır. Ayrıca o, cephe adamını temsil etmesi yönüyle yüceltilmiş bir tiptir de. İdealize tip olarak da adlandırılan yüceltilmiş tip, “yazarın ana izleğe bağlı kalarak kendi kafasında biçimlendirdiği kusursuz bir tip olup romancının düşünce ve duygularını dile getiren ve temsil eden bir kişidir. Bu tip, yazar tarafından olumlanan değerleri, fiilleri, duygu ve düşünceleri savunarak, yaşayarak temsil eden

biridir. Dinî, millî, ideolojik, felsefî ya da başka bazı sosyal nitelikli değerleri taşır. Bu değerler adına yerine göre mücadele ederek üstün fedakârlıklara bulunabilen kahraman bir kişidir.” (Çetin, 2013: 14)

Fon Karakterler

Fon karakterler, bireysel özellikleri ve iç dünyalarıyla geri planda kalan, olay örgüsünün akışında rolü olmayan kişilerdir. Sosyal ortamın oluşmasında işlevsel değeri olan fon karakterleri “yapıyı işleten çarkların dişleri”ne benzeten Harvey, “bir an için ilgi merkezi yapılabilir ve derinlik kazanabilirler, fakat bireysel anlamda önem ve boyut kazanmaksızın tamamen isimsiz bir ses olarak kalırlar.” (2010: 180) der. Mübeccel, cephede yaralandıktan sonra Eskişehir’deki hastanede Şevket’i tedavi eden doktor ve hastabakıcılar, Behice’nin ölen sevgilisi, İhsan Bey’den mektup getiren Emanetçi Hasan Çavuş, Şevket’in Kütahya’ya gidişinde ona yol arkadaşlığı eden askerler, Yunan ve Türk askerî birlikleri, romanda sosyal ortamın oluşmasında işlevsellik kazanan fon karakterlerdir.

Mübeccel

Behice ile İhsan Bey’in on yaşındaki kızlarıdır. Altı yıldır babasını görmediği için asker üniforması içinde kapıya gelen Şevket’i babası sanacak kadar babasını tanımaz. Annesinden başka kimsesi olmayan Mübeccel, sessiz ve sakin bir çocuktur. O, cephe gerisinde yaşayanların en masum olanlarından.

İhsan Bey’in vasiyeti üzerine Şevket’in evlerine geldiği gece annesinin fenalaşıp bayılmasından çok korkan Mübeccel, çok ısrar edince Şevket’in biraz daha kendileriyle kalmasına ve annesi ile Şevket’in sohbet etmelerine vesile olur. Bu sohbet, kitaplar üzerine devam eder ve kitap getirme sözüyle başlayan görüşmeler Şevket ile Behice’nin aralarında bir münasebetin başlamasına da sebep olur. Her gün Fatih kemerleri altında yapılan gezilerde Mübeccel de annesinin yanında olur. Annesinin mutluluğuyla mutlu olan bu küçük kız, yine bir gezi dönüşü Şevket’e akşam yemeğine kalması için ısrar eder:

Gelseniz... Ne olurdu... Altı senedir... Soframıza... Babam bile tenezzül edip gelmedi. (Safa, 1342: 31).

Mübeccel’in bu ısrarında kızgınlık, kırgınlık, hüznün, babasız, ilgisiz ve şefkatsiz geçen yıllara bir sitem vardır. O, baba yakınlığını Şevket’te bulur. Aile sıcaklığında yenen akşam yemeğinde de çok şen ve mutludur. Yemekten sonra da büyük bir huzurla uykuya dalar. O gece, Şevket de Behice’ye aşkı itiraf eder.

Babası İhsan Bey’den yaşadığını haber veren mektup geldiği akşam, babasının yaşadığına sevinemeyen, adeta öfkelenen Mübeccel’in halini anlatıcı şöyle okura sunar:

Mübeccel kaşları çatık, bakışları ateşin, yüzü kırmızı, kine benzeyen bir nefretle gâh Şevket’e gâh annesine bakıyordu: -Babam sağ.. diye mırıldandı. (Safa, 1342: 37).

Romanın sonunda Mübeccel’in öldüğü ifade edilse de neden ve nasıl öldüğü belirtilmez.

Mübeccel, Şevket ile annesi Behice’nin yaklaşmasına vesile olacak durumların/olayların yaşanmasında işlevsellik kazanan bir roman kişisidir. O, İhsan Bey’in ailesine karşı ilgisizliğini ve bunun masum bir çocuk üzerindeki tesirini okura hissettirmek için yazar tarafından kullanılan bir obje gibidir.

Mübeccel, özelde sadece İhsan Bey'in aile kavramına karşı kayıtsızlığını, genel manada ise cephe gerisinde kalan masum çocukların savaştan nasıl etkilendiklerini göstermeye yarayan bir fon karakterdir.

Süngülerin Gölgesinde Romanında İzleksel Kurgu

Millî Mücadele'nin kazanılması ile Şevket'le Behice'nin kavuşmalarını 'tematik güç' olarak kabul edersek Yunan işgali ile İhsan Bey'i de 'karşı güç' olarak değerlendirebiliriz. Bu söylediğimiz, tabloyla (Korkmaz, 2015: 269) şöyle ifade edilebilir:

Tablo 1. Romanda Tematik Güç-Karşı Güç

Tematik Güç (Hedef obje)	Karşı Güç
Millî Mücadelenin Kazanılması (Vatan Aşkı)	-Yunan İşgali
Şevket'le Behice'nin kavuşmaları (Bireysel Aşk)	-İhsan Bey

Vatan Aşkı

Cephede, Anadolu'da, Yunan işgaline karşı verilen Millî Mücadele, romanın izleksel kurgusundaki ana temalarından birisine götürür bizi: Vatan aşkı. Bu bağlamda romanda entrik kurguyu oluşturan ve çatışmayı sağlayan değerler KORA şemasında (Korkmaz, 2015: 103) şöyle gösterilebilir:

Tablo 2. KORA Şeması I

	Ülkü Değer (Tematik Güç)	Karşı Değer (Karşıt Güç)
Kişiler Düzlemi	İhsan Bey, Şevket	Yunan
Kavramlar Düzlemi	Vatan Aşkı	İşgal
Simgeler Düzlemi	Vatan, millî ve manevî değerler	Haç, Kur'an'ın parçalanması

Romanda vatan aşkını tam anlamıyla temsil eden roman kişisi İhsan Bey'dir. O, arkasına bakmadan cepheye giden Türk askerinin sembolüdür. II. İnönü Muharebesi sonrası yüzü adeta paçavraya dönmüş olduğu halde hâlâ cephede bulunmaya devam eder. Vatani ailesinden önde tutar ve kısa bir süreliğine de olsa ailesini altı yıldır görmeye bile gitmez. Vatan savunmasında hep ön saflarda korkusuzca düşman üzerine yürür. Fırka kumandanının her geriye çekilme emrine taarruza girme şevkiyle karşılık verir. Bir köyün mescidinde gördüğü manzara, onu Yunanlılara karşı daha büyük bir kinle doldurur. Millî ve manevî değerlere yapılan saygısızlık İhsan Bey'i çılgına çevirir.

Mihrabın kemerinde mukavvadan acele yapılmış, büyük, siyah bir haç vardı. Merdivenlerde, parçalanmış bir Kur'an sayfaları, darmadağınk basamaklara saçılmıştı. Neferler, secdeye kapanır gibi yere eğildiler ve bunları toplamaya başladılar. Fakat bir tanesi, Kur'an yaprağını burnuna götürdü ve hançer yemiş gibi derin bir sancıyla 'Huhhh!..' diye içini çekti. Elinde tuttuğu Kur'an-ı Kerim yaprağı üstüne Yunan neferleri yestehlemişlerdi. (Safa, 1342: 59).

Bu manzara karşısında askerlere hitap eden İhsan Bey, ağlayarak ve "Sabrediniz, bu Kur'an'ın sayfalarını İzmir'in sularıyla temizleyeceğiz." (Safa, 1342: 60) diyerek sözlerini bitirir. Her ne kadar Yunanlıların İzmir'den denize döküldüklerini göremese de vatan artık düşmandan temizlenmiş, Millî Mücadele kazanılmıştır.

Bireysel Aşk/Aile Saadetine Duyulan Özlem

Cephe gerisinde, İstanbul'da, Şevket ile Behice'nin yaşadığı ilişki, romanın izleksel kurgusundaki ikinci temayı belirler: Bireysel aşk ve aile saadetine duyulan özlem. Bu bağlamda romanda entrik kurguyu oluşturan ve çatışmayı sağlayan değerler KORA şemasında (Korkmaz, 2015: 103) şöyle gösterilebilir:

Tablo 3. KORA Şeması II

	Ülkü Değer (Tematik Güç)	Karşı Değer (Karşıt Güç)
Kişiler Düzlemi	Şevket, Behice, Mübeccel	İhsan Bey
Kavramlar Düzlemi	Bireysel aşk, aile saadetine duyulan özlem	Behice ile evli olma, yıllarca aileden uzak olma
Simgeler Düzlemi	Cephe gerisi/İstanbul	Cephe/Anadolu

Milli Mücadele dönemi, cephedekiler kadar cephe gerisindekiler için de zorlu bir süreçtir. Cepheye gidenlerin bir daha hiç geriye dönmeyecek olma ihtimali, cephe gerisindeki ailelerin en büyük korkusudur. Bu korkulu bekleyiş, cepheye gönderdiğinden başka dünyada kimsesi olmayanlar için daha da sancılıdır. Bu gerçek, romanda Şevket'in düşüncelerinde şöyle ifadesini bulur:

(...) binlerce asker aileleri, muhayyilesinde geçit resmi yapıyordu. Böyle cephe arkasında kalarak ateştekilerden fazla ızdırap çeken binlerce kadını, çocuğu düşündü ve Fikret'in bir mısramı hatırlırdan geçirdi:

'Sönsün artık bu âteşin fitne' (Safa, 1342: 26-27).

Eşini, babasını savaşa gönderenlerin ve cephe gerisinde çeşitli sıkıntılar içinde yaşayanların hayatını temsil eden Behice ve Mübeccel'in yaşamı açlık ve sefalet içinde geçmez. Behice, cepheden İhsan Bey'in gönderdiği parayla geçimini sağlar ve kızıyla birlikte bir başlarına kimseye muhtaç olmadan ayakta kalmaya çalışır. Behice ile Mübeccel'in en büyük eksikliği bir eş ve baba figürünün olduğu bir aileye sahip olamamalarıdır. Toplumda himayesiz kalırlardır. Behice'nin, hayatta eşi İhsan Bey'den başka kimsesi yoktur. En son altı yıl önce onu görmüş ve cepheye gönderdikten sonra da sadece mektuplarıyla kendisinden haber alabilmiştir. Annesi dışında kimsesi olmayan Mübeccel ise, yüzünü bile hatırlamadığı babasının sadece yaşadığını bilir. Çünkü kendisini bildi bileli babası İhsan Bey, hep cephededir. Dolayısıyla Behice eşinin, Mübeccel de babasının ilgisine, şefkatine ve sevgisine muhtaçtır. İhsan Bey ise, ailesini düşünemeyecek kadar vatan sevgisiyle dolu bir askerdir. Ona göre vatan her şeyden üstündür. Bu üstünlük, İhsan Bey'e ailesini düşünme imkânı bile vermez. Onun için eşi ile kızının sağ olmaları, onların da kendisini sağ bilmeleri kâfidir.

Sevdiği genç öldükten sonra hiçbir aşk beklentisi olmadan İhsan Bey'le evlenen ve on yıllık evli olan Behice'nin son altı yıldır eşi İhsan Bey'den savaşlar nedeniyle uzak olması, gerçek aşka inanan ve vatani kendisine her zaman rakip olarak gören bir kadın için katlanılması zor bir süreçtir. Bu nedenle Behice, İhsan Bey öldü düşüncesiyle artık dul bir kadın olarak bir aşk macerasına atılmayı yanlış bulmaz. İhsan Bey'in kendisine ve kızı Mübeccel'e veremediği aile huzurunu, eş ve baba sevgisini, ilgisini ve şefkatini de Şevket'te bulur. Aşkı uğruna her şeyi yapabilecek karakterde bir kadın olan Behice'nin, eşi İhsan Bey'in hayatta olduğunu öğrendiğinde travma geçirmesi ve İhsan Bey'in hayatta olmasına rağmen

Şevket'ten ayrılmayı kabullenememesi onun aile saadetine duyduğu özlemle bulduğu aşkı kaybedecek korkusu yaşamasındandır.

Sonuç

Peyami Safa'nın ilk dönem eserlerinden olan *Süngülerin Gölgesinde* romanı, bir millet ile bir aşk hikâyesinin süngülerin gölgesinde verdiği ölüm kalım mücadelesini anlatır. Her şeyi bilen anlatıcı tarafından anlatılan romanda zaman, Millî Mücadele'nin son yedi sekiz aylık dönemi tarihî gerçekliğe bağlı kalınarak kronolojik olarak ilerler. Mekân, Anadolu ve İstanbul'dur; olay örgüsü de mekânların değişimine bağlı olarak gelişir.

Roman başkişisinin bireysel aşkı ile vicdanı ve vatanî sorumluluğu arasında yaşadığı çatışma üzerine kurgulanan romanda gözler önüne serilen iki hayat vardır: Cephe ve cephe gerisi. Cephede Yunan işgaline karşı mücadele eden askerler, cephe gerisinde ise yalnızlıkla mücadele eden bir ana kız vardır.

Cephede Mehmetçiği temsil eden roman kişisi, İhsan Bey'dir. O, vatan aşkıyla dolu bir askerdir. Romanda karşımıza çıkan bir diğer asker de, romanın başkişisi Şevket'tir. Ancak onun vatan aşkı İhsan Bey'inkiyle mukayese edilebilecek derecede büyük değildir. O, bir aydın olarak vatan savunmasına katılmış bir zabittir sadece ve daha çok bireysel aşkıyla ön plandadır. Behice ile kızı Mübeccel ise, savaş döneminde cephe gerisindekilerin hayatını temsil ederler. Bu ana kız, yalnızlıkla ve yalnızlığın getirdiği sorunlarla mücadele ederek ayakta durmaya çalışırlar.

Cephe ve cephe gerisindeki hayatla bağlantı içinde olanlar İhsan Bey ile Şevket'tir. İhsan Bey, Behice'nin eşi, Şevket'in ise tabur kumandanıdır. İhsan Bey'in öldüğü düşünülerek başlayan Şevket ile Behice arasındaki yasak ilişki, Sakarya Muharebesi'nde İhsan Bey'in şehit olması sonrasında evlilikle neticelenerek meşru bir hüviyet kazanır.

Romanda vatanın her şeyin üzerinde bir değer olduğuna İhsan Bey'in şahsında vurgu yapılır. Cephe gerisindekilerin yaşadığı yalnızlık ve aile saadetine duyulan özlem de Behice'nin şahsında ifade edilir. Roman başkişisi Şevket ile de hem vatan savunmasına giden bir asker hem de ailesini önemseyen bir eş ve baba portresi çizilir.

Eser teknik olarak bazı kusurları barındırsa da, Peyami Safa'nın hikâyeden romana geçiş sürecinde bir basamak değeri taşıdığı için dikkate alınıp okurla buluşması gerekir kanaatindeyiz.

Çıkar Çatışması Beyanı

“Peyami Safa'nın Süngülerin Gölgesinde Romanı Üzerine Bir İnceleme” başlıklı makalemizin herhangi bir kurum, kuruluş, kişi ile mali çıkar çatışması yoktur.

Kaynakça

Aktaş, Ş. (1991). *Roman sanatı ve roman incelemesine giriş*. Akçağ Yayınları.

Atay, D. (2021). Peyami Safa'nın unutulmuş romanı: Süngülerin Gölgesinde'ki Sevgili Vatan. *60. Yıl Hatırası Peyami Safa*. C. Karataş (Ed.). İlbilge Yayınları.

Çetin, N. (2013). *Roman çözümleme yöntemi*. Öncü Kitap.

- Durmuş, G. (2017). Peyami Safa'nın romanlarında dünya savaşlarına yönelik tahliller. *folklor/edebiyat*, 23 (90), 113-128.
- Eagleton, T. (2016). *Edebiyat nasıl okunur*. İletişim Yayınları.
- Forster, E. M. (1985). *Roman sanatı*. Ünal Aytür (Çev.). Adam Yayınları.
- Gündüz, O. (2004). Cumhuriyet dönemi Türk romanı. *Yeni Türk Edebiyatı El Kitabı 1839-2000*. R.amazan Korkmaz (Ed.). Grafiker Yayınları.
- Harvey, W. J. (2010). Romanda sosyal ortam. *Roman Teorisi*. Ph. Stevick (Haz.). S. Kantarcıoğlu (Çev.). Akçağ Yayınları.
- Korkmaz, R. (2015). *Yazınsal okumalar*. Kesit Yayınları.
- Lekesiz, Ö. (1997). *Yeni Türk edebiyatında öykü*. Kaknüs Yayınları.
- Polat, N. H. (2021). *Tevfik Fikret bütün eserleri eleştirel basım*. Yapı Kredi Yayınları.
- Safa, P. (1342). *Süngülerin gölgesinde*. Orhaniye Matbaası.
- Sağlık, Ş. (2021). Suat Derviş'in Fosforlu Cevriye romanında zaman kurgusu. *Romanda Zaman (Romanda Zaman Poetiği Üzerine)*. Veysel Şahin (Ed.). Akçağ Yayınları.
- Söylemez, O. (1986). *Peyami Safa'nın romanlarında milli mücadele*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Şahin, V. (2018). İstanbul'un Bir Yüzü romanında kişiler dünyası. *Romanda Kişiler Dünyası*. Ramazan Korkmaz-Veysel Şahin (Ed.). Akçağ Yayınları.
- Tekin, M. (1999). *Romancı yönüyle Peyami Safa*. Ötüken Yayınları.
- Tekin, M. (2001), *Roman sanatı I (Romanın Unsurları)*. Ötüken Yayınları.
- Wellek, R. ve Warren, A. (1983). *Edebiyat biliminin temelleri*. A. E. Uysal (Çev.). Kültür Bakanlığı Yayınları.

Extended Abstract

Peyami Safa, one of the leading writers of the Republican Period, started his writing life in 1914 with story essays. The stories he wrote in 1918 in the newspaper Yirminci Asır under the title Asrın Hikâyeleri were his first serious essays. He captures the originality of language and style in these stories; he gives the social schema and typology map of his future novels in these stories. The fact that his stories were loved by the people and encouraged by some writers of the period led him to write his first novel essay. Her first novel was Sözde Kızlar (1924), which he said was written out of concern for subsistence and which attracted great attention from the reader. This novel was followed by the novels Mahşer (1924), Cânân (1925) and Süngülerin Gölgesinde (1924). These novels are preparatory works for Peyami Safa, who has passed from story to novel. Peyami Safa, who considers the Sözde Kızlar, Mahşer and Cânân novels as his childhood works, found his own style and the novels he found are Şimşek (1928) and Bir Akşamdı (1928), in which he tried to reflect the human spirit. After these, he writes autobiographical novels that analyze the human spirit. The first of these was the Dokuzuncu Hariciye Koşuşu (1930). Then came Fatih-Harbiye (1931) and Bir Tereddüdün Romanı (1933), which are also autobiographical

and moved from a memoir to fiction. Peyami Safa takes a break from the novel for a while after *Biz İnsanlar*, which he published as a serial in *Cumhuriyet* in 1939. His mature works are the novels *Matmazel Noralya'nın Koltuğu* (1949) and *Biz İnsanlar* (1951).

In his novels, Peyami Safa describes the shock of the Turkish people who could not fully digest or assimilate the radical changes that occurred after the Republic, who struggled between their established beliefs and new values, and the conflicts that emerged with this convulsion.

One of Peyami Safa's first period novels, *Süngülerin Gölgesinde* (*In the Shadow of the Bayonets*) was serialized in the *Resimli Gazete* in 1340 (1924) and published as a book in 1342 (1926). The novel, which has not been translated into Latin letters today, is based on the forbidden love of a soldier with the wife of the battalion commander, who he thought was dead. It is the period of National Struggle and the young officer decides to leave with the conflict between his love and his conscience and national responsibility and goes to the front. The battalion commander is a soldier full of love for his country, and his survival is the biggest obstacle in front of this love. On the other hand, behind the lines, there is a woman who has been separated from her husband due to wars for many years and a child who does not even remember her father. This woman and child yearn for family bliss with years of loneliness. In the novel where life at the front and behind the front is described, the greatness of love of country and the longing for family happiness are emphasized. The future of a nation's story of liberation and a love story depends on the fate of the struggle in the shadow of bayonets. As a result, with the Battle of Sakarya, the homeland was cleared of Greeks, and the love story ended in marriage with the martyrdom of the commander who fought heroically with the love of the country.

In this study, Peyami Safa's novel *Süngülerin Gölgesinde* (*In the Shadow of the Bayonets*), one of the first period novels, will be examined. First, the structural elements of the novel will be determined, and then the thematic fiction will be emphasized.

In the novel, narrated by the omniscient narrator, time proceeds chronologically in the last seven or eight months of the National Struggle, adhering to historical reality. The place is Anatolia and Istanbul; the plot also develops depending on the change of places.

There are two lives unfolded in the novel, which is based on the conflict between the individual love of the protagonist, his conscience and his patriotic responsibility: the front and the back of the front. Soldiers fighting against the Greek occupation at the front; Behind the front, there is a mother and daughter who struggles with loneliness.

The novelist representing Mehmetçik at the front is Mr. İhsan. He is a soldier full of love for his country. Another soldier we encounter in the novel is Şevket, the protagonist of the novel. However, his love of country is not so great as to be compared with that of Mr. İhsan. He is an officer who participated in the defense of the homeland as an intellectual, and he is only consider at the forefront with his individual love. Behice and her daughter Mubeccel represent the lives of those behind the front lines during the war. This mother girl tries to survive by struggling with loneliness and the problems that loneliness brings.

Those who are in contact with life at the front and behind the front are İhsan Bey and Şevket. İhsan Bey is Behice's wife and Şevket's battalion commander. The forbidden relationship between Şevket and Behice, which started with the thought that İhsan Bey was dead, gained a legitimate identity by concluding marriage after İhsan Bey's martyrdom in the Battle of Sakarya.

In the novel, it is emphasized in the person of İhsan Bey that homeland is a value above everything. The loneliness of those behind the front lines at the war and the longing for family happiness are also expressed in Behice's person.

Although the work technically contains some flaws, we believe that Peyami Safa should be taken into consideration and meet the reader as it is a stepping stone in the transition process from story to novel.

Ek 1.

Tefrikanın 5 Nisan 1340 tarihli Resimli Gazete'deki ilk sayfası

نومبر ۳۹

رسملی غزته

۶ صحیفه

سونکولرک کولکه سنده

ملی رومانه

مهری : پامی صفا

ماهر رصوک

رفیق بک

ساخته لکلریز

مهری : بهت نامی

هللا احر ایچونسی ، پوهه خیرایته بن
 یشقه پرومسه نکه نامیسی ، خاطر مده دهل ،
 کزینی ترتیب ایدیلموش . عزت لک بر
 طرفنده خیریی کوردک . اولودنیز قمره
 ترتیبه شتک قلندن چیقش بر اعلازی ایدی .
 پوهه محرز لک شورسز افریبه یازیلندی .
 اونده یابیلورم . بیلدیلمک دها طوغروسو
 اولرکه ندیکم برشی وارسه اولده تزهک لان
 مهربتک مدیری ، فلان یایلم نهک ریسی
 بک اشدیلرله دیکر (ذوات عالیه) طرفندن
 ترتیب ایدیلمکدیر .

عیبا پروذوات عالیه کیلرله ، نه مورته
 عالی اولشلور . عالی نه دیکدر ؟ هرصنتک
 برهکی اولایینه کورده یشقه عالی انسانلر
 صفی اولمایلریدر . قهرده حکم صحر و تشبیه
 کورده سرتلرک قلمبشده فلان هب سافار
 کروی بیدر ، پوهه بنه اوسرتلرک سرتیه
 علیاننده بنن اوزنالی دها وار بیدر ؟ جوانی
 بن وریم : اودر . این ، اونه ، بگری ،
 اوتوز ، فرق ، ایستکسز بر اولدر دها
 علاوه ایدیلمک ، هر حاله عدولرک علاوه
 اولدیق بیلیمک ، اولتره عالی دیرل ، سطونه ،
 فظفله ، حکم و تحکمله مهربورلر ، قط اولتردن
 برینه نه محودرک جیللق مدهاملری آراشده
 دایست کلریسکیز نه مدهاملر بر کویک ندریسی
 کرسینده . غایر اوله پرده ایشلری بوندی ،
 مملکت نراهملرله قوزتوش جدالی پانلرک
 کینه لنده ایسه عالی کلمسی بولمیشدر . ایسته
 بولانک سفیل روحنده وطنک آجیق حال
 اوقورتور .

حاکمیت ملیه ، دهموقراسی ، هله ، هله
 اوزوالی کویلرک اشدیلدی شو و ششجیه
 ترقیقنی ، اودت بوندن رکته لری سفیل ولایم
 آکوج عتلوق عالی ایدن ترقیق سیه سیاه
 لیتاشنده نه کولج انشاده .

هرکس اعتراف ایدیلمیله ا لایتدیلمیز
 ناهلردن هیچ برینه ایشرش کلنر . رهاسی
 تأسیس ایدهمیزدر . فقط انسان کندی
 کندی سورویوز . برغز نهک برولرستونده
 قولتولان بولاندیلر ، بو حفرتی کیمسار
 اهل حاجته اولورلر ؟ عیبا سادهمده وطنده
 پوهه موبودی ؟

بی ییره سجدلر ایتدیرده خاقلردن
 باشلایمک ، سلطنت نهمسته آتقی اویدران
 استیاد پانلردن کیکیز ، بو کویک جاتیق
 قاشلرله شیشکین اووردرله پزلان جاقلرینه
 کیکیز ، وارسین بر ازشکل دگیش اولسون ،
 کوردیکیز نی شی غرور آیلنک ، صیق
 فرصت دوشکنکنه ایلرکمیج نظر ایدر . بر
 وقتلر تزدک فظنک مشرورسی ، ندره سجده
 ایتک نظر باندده کتیک سوهموه بوندی دولا
 ایدی ، شبدیه کره ا بوندی فقط مرهاله
 بوندی دولا .

الله قوزتولرین ، بخاق اندکک نسق
 چوق کوچ آکلرورمه بولون اشدیلکننده
 مناسنی هیچ آکلرورمه .

بهت نامی

هیچ کیسه شقی بکلکم ایسته موبودی .
 همنه ، رحال ، برتانه دورمدان سونکو
 هجوی یایق ایچین ، احسان بکک دودانلرند
 بر کوجوک حرکت بکلدیر .
 فقط طاور قوماندانی ، بر اولایهیتله ،
 عرا به یقیدی و عسکره «بیمبرک اوغورلری»
 دیبه باشلان بر نطق سولیده . بر جله سنده
 حاققیریور ، اولهکی جله سنده آغلایوردی .
 نطق شویله بیژدی :

— اوغورلر ... صباحه اینی ساعت
 وار . صبر ایدیلمک ، پور آتک پارالترنی
 آزمیرک سولیده نهمله چکیز .

□□□

او خباغه ، ازمیرک سولرنده قرآتک
 پراغنی نهمله خباغله ، شفق سولرکن
 نهمه طیرماندیلر ، یونانلر حالا فرزند
 اولمیشدری .

فقط ، احسان بکک امرلیته رهعما ،
 افرادالله ! دیبه حاققیریوردی . بوسسدن
 سولرکا دشان متراولرک سسی چقیدی .
 طاورک یازسی غایب ایدرک ، نهمه
 یونان افرادله سونکوسونیه قارشیلاندیلر .
 یق دوغان کونش قورقونج بر صحنه
 کوردی .

دهشتلی بر کورکرمیش ، اسسز و کلغیز
 بر چیقاق ، پزلان سونکولرک چایشه سندن
 چیقاق کسکین ، ممدنی بر شاقون ، کسبان
 بر عوضک ، دملینه برورمکک ، چیقاق بر کوزک
 پزلانلان بر مسوداتک آیسینه کولسولردن
 کسکین بر حاققیریوش فیرلایوردی . یعنی ،
 اطرافنه دوشوشن سکز اون یونان سونکو .
 سناک اورنمسنده ، جان هولله دورت یانسه
 سونکو سالایان بر عسکرک ، کونکک و ایشنه
 بر قاج برندن آلهوکی قان فیشر اراق بره
 قایلاندیلر کورویوردی . رحال اوزنالی
 صیباق برقان قوقوسی دولوردی ،

شوکت احسان بکک یاندن آبریاپور ،
 اون بوغوشان قافلر آراشده قوشمقدن منع
 ایتکک چایشیوردی . فقط بر آن کادی ،
 طاوردن بگری اونوز کئی صاخ قادی ،
 یونانلیر اینی ملیدیلر .

سونکو جومرلنده ، قوه منویه بر یایر
 قیرتاز ، منویتک بک جاقوق ، بک مدهش
 اولدیقن بیان احسان بک ، کندیق اوتوبوق
 آتقی بی کسبکک پروان کتلهسی ایچنده
 جابلایان تودک شزلردن برنی فورنار ، ایه آیلدی
 فقط اوراه وارمدان هر جوجک بره بیقیدندی .
 احسان بکک یالکیز قادی ، فقط ، یونانلیرک
 ایچنه سولولدی .

شوکتک دهشتدن کوزیکیری دیشدی .
 احسان بکک اوورده صاخ قالا هجق آکلایان
 باشنه اطرافنده ییلدیلمک کی چایشان سونکو .
 لک آراشده همن بره دوشه بککی آکلایوردی
 فقط ، دورت یونانلر نطق قورقون داغیلر .
 لری کوردی . اوج دانه قاشندی . همن
 ایلریه فیرلادی اون آتک بک بولسه قارشینه
 بر یونان ترقیق لظه ده بره دوردی ،
 وسونکوسکک اوجندن قان داملا هرق احسان

رفیق بک (استقلال مجاریه لری) نمانده
 قلمی اری بر قومویزیسیورد . رنککری
 اینی آکلش اولدیقنی بوآتری ایه کورتمک
 موق اولان رفیق بکدن دها کوزل شیلر
 بکلنه ییلر .

کزین فتحیان خاتم

کزین فتحیان خاتم اندیکک لاله لری
 و تانور سونق (اولو) طیبیتدن آنتش وانله پار
 چوق (جانی) ازلردر . فتحیان خاتم اندی
 چوق ایچنه روحلی بر صنتکادور .

خلیل ابراهیم بک

خلیل ابراهیم بک بک کنیش چایشان
 حسن ایتدیکی اولدیقنی کی قید ایدن کنج و
 قیبتلی بر صنتکادور . یالکیز خلیل ابراهیم بک
 کلهمک سستلر زه دها دوا ملی بر سعیمک
 نهمسق کورتملر دور .

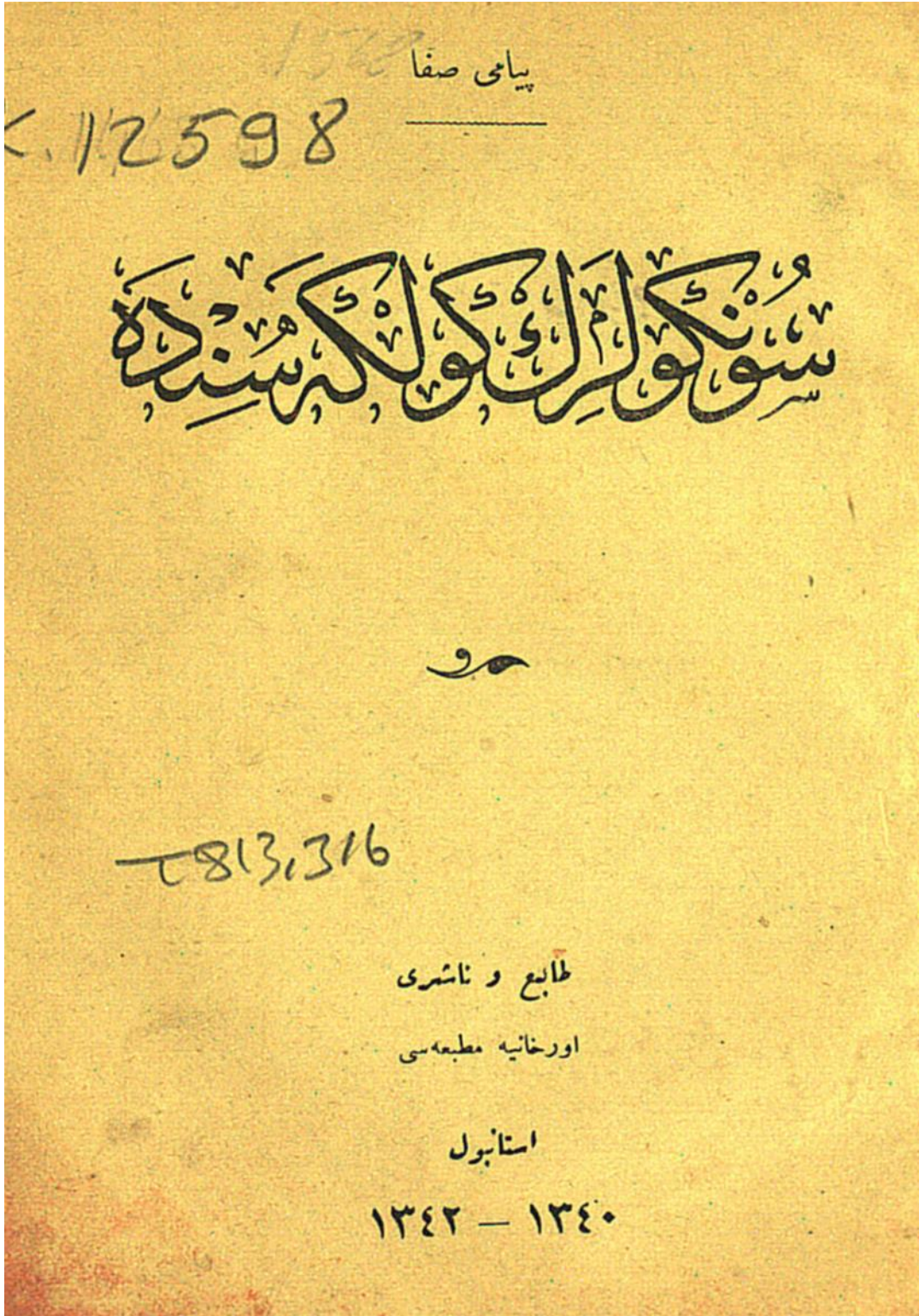
قارلریمز نه بشیر

رسملی غزته دارالفنون مدرسلردن احد
 رفیق بکک اندیککده ، مانت نهمله می تاملر ایتدی
 قاشلریم اوتوردمک هفتنه دن اعتباراً قیبتلی
 مورخکده لاله لری اوقویه چکلردر . احدرفنی
 بک نهمسز ایچون قارلرک شبدیه به قادار
 هیچ موضوع بخت ایدیلمک بک هم رعایت
 سرفانی وقایع یازاچلرنی وسند ایتدیلر .
 قوه کسبوتک رفیق بک نهمسز مقاله لره بوسوتون
 تراید ایتش اولاجندر .

صوک

Ek 3.

1340-1342 tarihli Süngülerin Gölgesinde romanının kapak sayfası.